

Jafnréttisstofa

Skýrsla Jafnréttisstofu um
nefndir, ráð og stjórnir á
vegum ráðuneytanna árið
2017

Júní 2018

Efnisyfirlit

Inngangur	3
Hlutfall í nefndum:	4
Tafla 1: Hlutfall í nefndum 2017.....	4
Hlutfall í nefndum skipuðum á starfsárinu	5
Tafla 2: Hlutfall í nefndum skipuðum á starfsárinu 2017	5
Rýnt í nefndir starfsársins 2017:	6
Tafla 3: Nefndir skipaðar samkvæmt 15. gr. á starfsári 2017	6
Tafla 4: Starfandi nefndir skipaðar samkvæmt 15. gr. 2017	7
Rýnt í nefndir frá 2008-2017	8
Tafla 5: Starfandi nefndir samkvæmt 15. laga nr. 10/2008	8
Tafla 6: Skipanir á starfsári samkvæmt 15. gr. laga nr. 10/2008.....	9
Samanburður 2012-2017:	10
Tafla 7: Hlutfall í nefndum 2012-2017	10
Tafla 8: Hlutfall í nefndum skipuðum á starfsárunum 2012-2017	11
Niðurstöður:	12

Inngangur

Með nýjum jafnréttislögum árið 2008 var kynjakvóti í fyrsta sinn leiddur í lög á Íslandi. Í 15. gr. laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla nr. 10/2008 segir: „Við skipun í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ríkis og sveitarfélaga skal þess gætt að hlutfall kynjanna sé sem jafnast og ekki minna en 40% þegar um fleiri en þrjá fulltrúa er að ræða.“ Þó svo að ákvæði um þátttöku beggja kynja í nefndum og ráðum á vegum ríkis og sveitarfélaga hafi ekki verið í lögum fyrir árið 2008 þá var svipað ákvæði í framkvæmdaáætlunum ríkisstjórnarinnar í jafnréttismálum í einni eða annarri mynd frá árinu 1993 varðandi nefndir á vegum ríkisins.

Nú birtir Jafnréttisstofa skýrslu sína í sjötta sinn en áður hefur stofan tekið saman slíkar upplýsingar og hafa þær einnig verið birtar í skýrslum ráðherra um stöðu og þróun jafnréttismála sem komið hafa út fyrir jafnréttisþing og eru lagðar fram á Alþingi samhliða nýjum framkvæmdaáætlunum um jafnréttismál.

Jafnréttisstofa hefur eftirlit með framkvæmd jafnréttislaga og fær upplýsingar um skipan í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ráðuneytanna í árlegri greinargerð frá jafnréttisfulltrúum ráðuneytanna. Þegar Jafnréttisstofa hefur fengið gögnin afhent eru þau greind og meðaltal reiknað út og breytingar á milli ára skoðaðar. Eftir lagabreytinguna 2008 er hver nefnd fyrir sig skoðuð og í framhaldinu þurfa ráðuneytin að gera grein fyrir ástæðum þess ef nefndir eru ekki skipaðar í samræmi við 15. gr. jafnréttislaga. Jafnréttisstofa leggur svo mat á hvort undanþáguheimildin í 2. mgr., sbr. 3. mgr. 15. gr. eigi við auk þess sem athugað er hvort ráðuneytin fari eftir þeirri vinnureglu um tilnefningar í nefndir, ráð og stjórnir sem gert er ráð fyrir í 15. gr.

Hlutfall í nefndum:

Þegar litið er til meðaltals á skiptingu nefndarsæta í öllum ráðuneytum eftir kyni kemur í ljós að á árinu 2017 var hlutur kvenna 48% og hlutur karla 52%. Meðaltalið er þó ólíkt milli ráðuneyta og mikilvægt að skoða hvert ráðuneyti fyrir sig.

Tafla 1: Hlutfall í nefndum 2017

Ráðuneyti	Konur	Karlar	Heild	Hlutfall kvk	Hlutfall kk
Forsætisráðuneytið	45	48	93	48%	52%
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið	116	131	247	47%	53%
Dómsmálaráðuneytið	83	95	178	47%	53%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	84	109	193	44%	56%
Mennta- og menningarmálaráðuneytið	542	716	1258	43%	57%
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	53	76	129	41%	59%
Umhverfis- og auðlindaráðuneytið	205	195	400	51%	49%
Utanríkisráðuneytið	44	41	85	52%	48%
Velferðarráðuneytið	386	301	687	56%	44%
Samtals	1558	1712	3270	48%	52%

Árið 2017 er fimmta árið sem öll ráðuneytin ná 40% viðmiðunarmarkinu. Umhverfis- og auðlindaráðuneytið var með jafnasta þátttöku kynjanna í nefndum á sínum vegum og var það nánast jafnt með 51% konur og 49% karlar. Í ár eru í fyrsta sinn þrjú ráðuneyti með hlutfall kvenna hærra en hlutfall karla en það eru umhverfis- og auðlindaráðuneytið, utanríkisráðuneytið og velferðarráðuneytið. Lægsta hlutfall kvenna er hjá samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytinu eða 41% en eins og áður segir er það í samræmi við þau markmið sem löggjöfin setur.

Það er þó ekki nóg að líta til heildarfjölda nefnda heldur verður einnig að skoða hvernig skipað var í nýjar nefndir, ráð og stjórnir. Ýmsar nefndir hafa verið óbreyttar um árbil og það er ekki fyrr en kemur að endurnýjun sem tekst að leiðrétta kynjahalla sé hann til staðar og uppfylla þar með lagaskyldur 15. gr. Það er því nauðsynlegt að skoða sérstaklega nýskipanir á hverju starfsári fyrir sig.

Hlutfall í nefndum skipuðum á starfsárinu

Þegar litið er til skipana í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ráðuneytanna sem tóku til starfa á starfsárinu 2017 verður myndin aðeins öðruvísi en þegar meðaltalið yfir allar starfandi nefndir er skoðað. Hlutfall kynjanna er í ár það jafnasta sem hefur verið hingað til og er það fagnaðarefni. Í fyrsta skipti voru skipaðar fleiri konur en karlar, en það munar eingöngu 10 einstaklingum.

Tafla 2: Hlutfall í nefndum skipuðum á starfsárinu 2017

Ráðuneyti	Konur	Karlar	Heild	Hlutfall kvk	Hlutfall kk
Forsætisráðuneytið	13	9	22	59%	41%
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið	90	101	191	47%	53%
Dómsmálaráðuneytið	21	25	46	46%	54%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	66	73	139	47%	53%
Mennta- og menningarmálaráðuneytið	99	99	198	50%	50%
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	22	32	54	41%	59%
Umhverfis- og auðlindaráðuneytið	40	39	79	51%	49%
Utanríkisráðuneytið	33	31	64	52%	48%
Velferðarráðuneytið	99	64	163	61%	39%
Samtals	483	473	956	51%	49%

Jafnasta kynjahlutfallið var hjá mennta- og menningarmálaráðuneytinu þar sem hlutfall kynjanna var jafnt. Á starfsárinu 2017 skipuðu fjögur ráðuneyti fleiri konur en karla: forsætisráðuneytið, umhverfis- og auðlindaráðuneytið, utanríkisráðuneytið og velferðarráðuneytið. Árið 2017 gerðist það í fyrsta skiptið að ráðuneyti, velferðarráðuneytið, skipaði það margar konur að hlutfall karla fór niður fyrir 40% viðmiðunarmarkið. Sama ráðuneyti var einnig ráðuneytið með mestan mun milli kynjanna, 61% konur og 39% karlar.

Rýnt í nefndir starfsársins 2017:

Þegar búið var að fara yfir allar nefndir, ráð og stjórnir sem skipaðar voru á starfsárinu 2017 kom í ljós að 170 nýjar nefndir, ráð og stjórnir höfðu verið skipaðar. Þegar kynjahlutfall allra nefnda var skoðað kom í ljós að 139 þeirra voru skipaðar í samræmi við 15. gr. laga eða 82% nefnda á vegum ráðuneytanna. Jafnréttisstofa mun skoða ástæður að baki þess að 31 nefnd er ekki skipuð í samræmi við 15. gr. Eins og fram hefur komið er undanþáguheimild í löggjöfinni og því verða nefndir sem ekki eru skipaðar í samræmi við meginregluna í 1. mgr. 15. gr. að vera í samræmi við undanþáguákvæðið. Í ár hefur ekkert ráðuneyti náð að skipa allar sínar nefndir í samræmi við 15. gr. Á heildina litið er staðan nokkuð góð þar sem hlutfall rétt skipaðra nefnda nær upp í 80% hjá sex ráðuneytum. Það standa sig ekki öll ráðuneytin svona vel því er ljóst að ekki má sofna á verðinum og nauðsynlegt að minna á mikilvægi þess að skipa bæði konur og karla í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ráðuneytanna.

Tafla 3: Nefndir skipaðar samkvæmt 15. gr. á starfsári 2017

Ráðuneyti	í samræmi	ekki í samræmi	samtals	hlutfall í samræmi
Forsætisráðuneytið	4	1	5	80%
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið	34	6	40	85%
Dómsmálaráðuneytið	8	1	9	89%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	18	5	23	78%
Mennta- og menningarmálaráðuneyti	34	4	38	89%
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	10	2	12	83%
Umhverfis- og auðlindaráðuneytið	10	2	12	83%
Utanríkisráðuneytið	2	1	3	67%
Velferðarráðuneytið	19	9	28	68%
Samtals	139	31	170	82%

Hér skal tekið fram að velferðarráðuneytið skilaði gögnum sínum sundurliðuðum eftir ráðherrum en þar starfa nú tveir ráðherrar; heilbrigðisráðherra og félags- og jafnréttismálaráðherra. Félags- og jafnréttismálaráðherra skipaði 18 nefndir, 13 í samræmi við 15. gr. eða 72%, og heilbrigðisráðherra skipaði 10 nefndir, þar af 6 í samræmi við 15. gr. eða 60%.

Í ár náði ekkert ráðuneyti að skipa allar sínar nefndir í samræmi við umrædda 15. gr. en undanfarin ár hefur eitt ráðuneyti náð þessu markmiði.

Á hverju ári óskar Jafnréttisstofa eftir því að ráðuneytin geri grein fyrir þeim ástæðum sem liggja að baki þeirra skipana sem ekki eru í samræmi við 15. gr. samhliða því að jafnréttisfulltrúar ráðuneytanna skiluðu gögnum um nefndarskipan til Jafnréttisstofu. Óskað er eftir því að ráðuneytin skýri þær ástæður

sem tilnefningaraðilar hafa gefið ef ekki voru tilnefnd bæði karl og kona. Þar sem ekki bást svör frá öllum ráðuneytum mun Jafnréttisstofa ekki birta upplýsingar um það hvort nefndir teljist uppfylla undanþáguheimild 2. mgr. 15. gr. laga nr. 10/2008. Ljóst er þó að betur þarf að gera því undanþáguheimildina á eingöngu að nota í undantekningartilfellum.

Það er áhugavert að sjá hvernig nefndaskipan ársins hefur áhrif á heildarstöðu nefndaskipana hjá ráðuneytum. Á hverju ári starfar fjöldi nefnda á vegum ráðuneytanna í lengri eða skemmri tíma. Í töflu 4 hafa verið tekin saman gögn um allar þær nefndir sem störfuðu á árinu óháð því hvenær þær voru skipaðar. Ekkert ráðuneyti hefur náð að skipa allar sínar nefndir sem eru starfandi í samræmi við 15. gr. jafnréttislaga. Velferðarráðuneytið kemst næst því en þar eru 82% nefnda skipaðar í samræmi við umrædda grein. Í ár er það mennta- og menningarmálaráðuneytið sem rekur lestina með eingöngu 59% sinna nefnda skipaðar í samræmi við 15. greinina. Þessi slæma staða skapast að hluta til af lögum, reglugerðum og ríkri hefð um hverjir sitja í námsleyfisnefndum, sveinsprófsnefndum og starfsgreinaráðum sem starfa á vegum ráðuneytisins. Jafnréttisstofa hefur beint því til ráðuneytisins að skoða hvort ástæða sé til þess að vinna að því sérstaklega að jafna kynjahlutfallið í þessum nefndum og ráðum.

Tafla 4: Starfandi nefndir skipaðar samkvæmt 15. gr. 2017

Ráðuneyti	í samræmi	ekki í samræmi	samtals	hlutfall í samræmi
Forsætisráðuneytið	12	4	16	75%
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið	70	18	88	80%
Dómsmálaráðuneytið	30	7	37	81%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	24	13	37	65%
Mennta- og menningarmálaráðuneytið	123	87	210	59%
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	16	9	25	64%
Umhverfis- og auðlindaráðuneytið	42	20	62	68%
Utanríkisráðuneytið	3	2	5	60%
Velferðarráðuneytið	93	20	113	82%
Samtals	413	180	593	70%

Rýnt í nefndir frá 2008-2017

Eftir lagabreytinguna 2008 hóf Jafnréttisstofa að óska eftir sundurliðuðum gögnum frá ráðuneytunum svo hægt væri að rýna í skipan hverrar nefndar fyrir sig. Árið sem lögin gengu í gildi voru 43% nefnda sem störfuðu á vegum stjórnvalda skipaðar í samræmi við nýja 15. gr. laga. Á þeim 10 árunum sem liðin eru frá því að löggjöfin tók gildi hafa nefndirnar í auknum mæli verið skipaðar í samræmi við 15. gr. laga. Hlutfall nefnda sem eru skipaðar í samræmi við lögin er nú komið upp í 70%. Þróunin er því í rétta átt þó það gangi hægt.

Tafla 5: Starfandi nefndir samkvæmt 15. gr. laga nr. 10/2008

Ár	í samræmi	ekki	samtals	hlutfall í samræmi
2008	177	233	410	43%
2009	371	384	755	49%
2010	374	373	747	50%
2011	385	279	664	58%
2012	389	273	667	58%
2013	438	234	677	65%
2014	450	229	676	67%
2015	460	223	685	67%
2016	454	217	671	68%
2017	413	180	593	70%

Ef litið er til skipana á hverju starfsári kemur önnur mynd í ljós.

Í töflu 6 má sjá að 71% nefnda sem skipaðar voru á vegum ráðuneytanna á fyrsta ári kynjakvótans voru rétt skipaðar og er afar líklegt að meðvitund um nýja löggjöf hafi skilað þessum árangri. Árin á eftir voru sveiflur í tölunum og ekki sú jafna þróun sem við sjáum í töflu 5. Árið 2015 sjáum við bakslag þar sem hlutfallið fór úr 76% árið 2014, niður í 65% milli ára. Það er því ánægjulegt að sjá hlutfallið fara aftur upp í 75% árið 2016 og ná svo upp í 82% árið 2017. Þetta er besti árangur hingað til og vonandi að þessi þróun haldi áfram.

Tafla 6: Skipanir á starfsári samkvæmt 15. gr. laga nr. 10/2008

Ár	í samræmi	ekki	samtals	hlutfall í samræmi
2008	64	26	90	71%
2009	152	80	232	66%
2010	109	55	164	66%
2011	123	46	169	73%
2012	100	48	148	68%
2013	171	59	230	74%
2014	146	45	191	76%
2015	128	82	210	67%
2016	144	47	191	75%
2017	139	31	170	82%

Á þessum tölum má sjá að enn er þörf á umræðu um mikilvægi þess að skipa bæði konur og karla í nefndir ráðuneytanna og sveiflur milli ára geta verið miklar. Verklag ráðuneytanna er skýrt en þarf að festa betur í sessi. Mikilvægt er að rifja það upp reglulega og gæta þess að allir starfsmenn og aðrir sem tilnefna og skipa í nefndir séu vel upplýstir um löggjöfina og verklagið.

Samanburður 2012-2017:

Í þessum kafla verður litið sérstaklega á þróun kynjahlutfalla í nefndum á tímabilinu 2012-2017. Árið 2012 urðu breytingar á skipan ráðuneyta; nöfnum ráðuneyta var breytt, málaflokkar færðir til og sameinaðir öðrum auk þess sem þeim fækkaði úr 10 í 8. Af þessum ástæðum er lína dregin í samanburðinum árið 2012. Í upphafi árs 2017 urðu einnig breytingar á ráðuneytum þar sem innanríkisráðuneytinu var skipt upp í tvö ráðuneyti, dómsmálaráðuneyti og samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið.

Á heildina litið eru kynjahlutföllin í nefndarstarfi ráðuneytanna mjög góð. Þegar rýnt er í töflu 7 sést að ráðuneytin standa sig þó misvel. Eftir sameiningu ráðuneytanna 2012 var hlutfall kynjanna í nefndum ráðuneytanna í ágætu jafnvægi og eingöngu tvö ráðuneyti náðu ekki 40% viðmiðinu en hlutur kvenna var þá 39% svo það má segja að einungis hafi vantað herslumuninn. Árið 2013 náðu öll ráðuneytin 40% viðmiðinu í meðaltali sínu og hafa haldið því síðan.

Tafla 7: Hlutfall í nefndum 2012-2017

	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Ráðuneyti	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk
Forsætisráðuneyti	46%	54%	41%	59%	41%	59%	44%	56%	47%	53%	48%	52%
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti	39%	61%	43%	57%	43%	57%	42%	58%	44%	56%	47%	53%
Dómsmálaráðuneytið	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47%	53%
Fjármála- og efnahagsráðuneyti	42%	58%	40%	60%	45%	55%	42%	58%	45%	55%	44%	56%
Innanríkisráðuneyti	39%	61%	41%	59%	43%	57%	41%	59%	43%	57%	-	-
Mennta- og menningarmálaráðuneyti	43%	57%	43%	57%	44%	56%	43%	57%	42%	58%	43%	57%
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41%	59%
Umhverfis- og auðlindaráðuneyti	43%	57%	42%	58%	46%	54%	45%	55%	45%	55%	51%	49%
Utanríkisráðuneyti	42%	58%	42%	58%	49%	51%	46%	54%	50%	50%	52%	48%
Velferðarráðuneyti	52%	48%	51%	49%	53%	47%	53%	47%	54%	46%	56%	44%
Samtals	44%	56%	44%	56%	46%	54%	45%	55%	46%	54%	48%	52%

Á tímabilinu urðu ekki miklar breytingar á heildarhlutföllum þó sveiflurnar milli starfsára hjá ráðuneytum séu meiri. Þegar nýskipanir á starfsárunum 2012 til 2017 eru skoðaðar kemur önnur mynd í ljós.

Í töflu 8 sést að árið 2012 var eingöngu eitt ráðuneyti sem ekki náði 40% viðmiðunarmarkinu en það var atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. Árið 2013 náðu öll ráðuneytin viðmiðunarmarkinu og halda því árið 2014. Það er því leitt að sjá að árið 2015 missa tvö ráðuneyti hlut kvenna aftur niður fyrir 40% en það gerðu atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið og mennta- og menningarmálaráðuneytið. Þetta bakslag hafði áhrif á heildarmeðaltalið en það lækkar milli ára, í fyrsta skiptið. Það er því ánægjulegt að sjá tölurnar aftur fara upp á við og árið 2016 náðu öll ráðuneytin 40% lágmarkinu og vel það auk þess að hlutfall kynjanna í nefndum hefur aldrei verið jafnara. Árið 2017 gerðist það í fyrsta skiptið að ráðuneyti missti hlut karla niður fyrir 40% viðmiðunarmarkmiðið, en í velferðarráðuneytinu var hlutur þeirra 39%. Það er jafn mikilvægt að halda hlut karla yfir viðmiðunarmarkmiðinu eins og hlut kvenna því markmiðið með kynjakvótanum er að ná jafnvægi í þátttöku kynjanna í nefndum, ráðum og stjórnnum.

Tafla 8: Hlutfall í nefndum skipuðum á starfsárunum 2012-2017

Ráðuneyti	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk	kvk	kk
Forsætisráðuneyti	53%	47%	44%	56%	45%	55%	43%	57%	50%	50%	59%	41%
Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti	39%	61%	43%	57%	48%	52%	39%	61%	47%	53%	47%	53%
Dómsmálaráðuneytið	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46%	54%
Fjármála- og efnahagsráðuneyti	43%	57%	43%	57%	46%	54%	48%	52%	48%	52%	47%	58%
Innanríkisráðuneyti	42%	58%	46%	54%	41%	59%	55%	45%	51%	49%	-	-
Mennta- og menningarmálaráðuneyti	51%	49%	52%	48%	49%	51%	35%	65%	45%	55%	50%	50%
Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41%	59%
Umhverfis- og auðlindaráðuneyti	45%	55%	43%	57%	53%	47%	46%	54%	45%	55%	51%	49%
Utanríkisráðuneyti	50%	50%	50%	50%	43%	56%	0%	0%	43%	57%	52%	48%
Velferðarráðuneyti	52%	48%	53%	47%	53%	47%	51%	49%	57%	43%	61%	39%
Samtals	46%	54%	48%	52%	48%	52%	43%	57%	49%	51%	51%	49%

Í skýrslu Jafnréttisstofu um nefndir, ráð og stjórnir á vegum ráðuneytanna árið 2014 kom fram að það væri mat Jafnréttisstofu að „nokkurt jafnvægi virðist vera komið í nefndaskipanir ráðuneytanna og telur Jafnréttisstofa ólíklegt að hlutur annars kynsins fari aftur niður fyrir 40% viðmiðunarmarkmiðið.“ Árið á eftir varð þó bakslag í þróuninni og kom fram í skýrslu Jafnréttisstofu um nefndir, ráð og stjórnir á vegum ráðuneytanna árið 2015 að „það mat hefur verið rangt sem sýnir hversu viðkvæmur þessi málaflokkur er og hversu mikilvægt er að halda umræðunni ávallt vakandi.“ Í ár vekur það okkur til umhugsunar á nýjan hátt að hlutur karla hafi farið niður fyrir þau viðmið sem hafa verið sett. Jafnréttisstofa kemur áfram til með að vinna að þessu verkefni með ráðuneytunum en mikilvægt er að halda í það verklag sem ráðuneytin hafa tileinkað sér og rifja það upp með reglulegu millibili.

Niðurstöður:

Eins og síðustu ár má lesa út úr greinargerðum ráðuneytanna að mikil vinna hefur verið lögð í að tryggja jafnt kynjahlutfall í nefndum og unnið er að því að fylgja þeirri reglu sem 15. gr. jafnréttislaga kveður á um. Ráðuneytin hafa skýrt verklag þar sem óskað er eftir því við tilnefningaraðila að tilnefna bæði karl og konu svo hægt sé að skipa nefnd í samræmi við 15 gr. laga nr. 10/2008. Ráðuneytisstjórar komu sér saman um samræmt orðalag í slíkum bréfum og er það birt í *Starfsmannahandbók Stjórnarráðsins*. Sum ráðuneyti ganga lengra og endursenda þau tilnefningarbréf þar sem ekki eru tilnefnd bæði karl og kona og tilnefningaraðili beðinn um að tilnefna aftur eða gera grein fyrir ástæðum þess að ekki sé tilnefnt eins og óskað var eftir. Með þeim hætti er hægt að meta hvort hlutlægar ástæður liggja að baki tilnefningunni. Ef svo er, er hægt að nýta undanþáguheimildina. Þetta verklag er það sem Jafnréttisstofa mælir með og óskar eftir að ráðuneyti styðjist við.

Jafnréttisstofa áréttar að meginreglan í 1. mgr. 15. gr. er alveg skýr og að undanþáguheimildina í 2. mgr., sbr. 3. mgr. beri að skýra þröngt. Ýmsar ástæður geta talist hlutlægar og málefnalegar þegar kemur að undanþáguheimildinni. Jafnréttisstofa hefur tekið til greina þætti eins og reynslu og sérþekkingu starfsfólks. Aðrar ástæður svo sem að tilnefningaraðili vilji ekki tilefna nema einn eru ekki hlutlægar ástæður sem falla undir undanþáguheimildina. Mikilvægt er að skoða hverja tilnefningu fyrir sig og ganga úr skugga um að fullreynt sé að skipa í nefndina í samræmi við umrædda 15. grein áður en nefnd er skipuð án þessa að uppfylla kynjakvótann.

Eins og fram hefur komið í skýrslum Jafnréttisstofu áður eru til nefndir sem skipaðar eru á grundvelli laga sem tilgreina ákveðna embættismenn sem eiga að taka sæti í nefndinni og einnig eru til reglugerðir sem kveða á um kröfur til nefndarmanna sem taka sæti í ákveðnum nefndum. Slíkar nefndir rúmast undir undanþáguákvæði 15. gr. en spurning er hvort raunverulega sé þörf á að hafa slík skilyrði í löggjöf. Með aukinni sérfræðiþekkingu á ýmsum sviðum og breyttri stofnanauppbyggingu verður væntanlega ekki þörf á þessari áherslu á yfirmenn stofnana í lögum. Varðandi kröfur í reglugerðum er einnig mikilvægt að skoða hvort kröfurnar séu of þröngar og útiloki þátttöku annars kynsins þess vegna. Í þessu samhengi þarf sérstaklega að skoða lög, reglugerðir og hefðir sem tengjast námsleyfisnefndum, sveinsprófsnefndum og starfsgreinaráðum sem starfa á vegum mennta- og menningarmálaráðuneytisins.

Jafnréttisstofa brýnir fyrir öllum ráðuneytum að tilnefna og skipa í nefndir í samræmi við ákvæði 15. gr. jafnréttislaga og vinna þannig í samræmi við markmið jafnréttislaga um „að koma á og viðhalda jafnrétti og jöfnum tækifærum kvenna og karla og jafna þannig stöðu kynjanna á öllum sviðum samfélagsins“, sbr. 1. mgr. 1. gr. laganna. Það er þó ljóst að vinna þarf á fleiri vígstöðvum til að tryggja þátttöku beggja kynja í nefndastarfi á vegum ráðuneytanna. Verulegu máli skiptir að þeir sem óska eftir tilnefningum og raða í nefndir innan stjórnáráðs séu meðvitaðir um markmið jafnréttislaga. Jafnréttisfulltrúar ráðuneytanna gegna hér lykilhlutverki við að halda uppi umræðu og minna á mikilvægi þess að konur og karlar starfi saman í nefndum og ráðum ríkisins.